

СВЕТОСЛАВ СЛАВЧЕВ
ПОСЛЕДНОТО ИЗПИТАНИЕ

chitanka.info

Мракът започна да се разсейва, появиха се огромни червени кръгове, завъртяха се, смалиха се и се разсипаха в искри. После в устата изби соленият вкус на кръв, но то беше нищо в сравнение с болката, която го прониза и която...

Ферн отвори очи. Тъмнината на припадъка се смени с равната, позната и малко синкава светлина в каютата.

„Идва пак...“ — помисли той и когато слабостта отново го заля, някъде дълбоко в него част от съзнанието остана будна и се съпротивяваше. Раздвоеният поглед се ловеше за десетките екрани, сигнални ивици и светлини по таблото, които ту изскачаха напред и се набиваха до болка в очите, ту се размиваха в неясни петна.

После тежестта, която го притискаше, се отмести. Нямаше нищо, всичко беше минало. Останаха само болката в слепоочията и противният вкус в устата. Тъмната, начупена ивица в алтиметъра бавно слизаше. Двигателите работеха нормално, това той чувствуваше с цялото си тяло, без да се замисля и без да поглежда към пулта.

— Слизаме — каза някой до него. — Малко остро беше.

Ферн обърна бавно глава. Размътените контури на другия, който седеше в креслото до него, се избистриха. Мисълта се върна. Да, това беше Онзи, заради когото летеше. Другият. Ако Ферн не знаеше с кого лети, едва ли би обърнал внимание на малко изкуствената розовина на лицето и на прекалено точните и уверени движения на ръцете. Но все пак не беше нещо, което да прави особено впечатление. Пилоти като този, който сега седеше тук, можеха да се срещнат. Какви не хора приемаше Експерименталната база! В този забутан край на Галактиката се появяваха всякакви — и младоци, които смятаха, че ще открият неоткритото, и стари космически вълци, отклонили се от Астронавигационната комисия, които Експерименталната база приемаше на прегледите през пръсти. Хората бяха малко, а все пак тези видели и патили пилоти можеха още да вършат работа и се стараеха. Така че човек не знаеше с кого може да се случи в кратките рейсове. Можеше да попаднеш на някого, който още помнеше основаването на Експерименталната база и разправиите около киборгите. А можеше и да бъде някой от младите, за когото още най-важното събитие в живота му беше, че е взел изпита по астронавигация с двадесеторка.

Но за този тук Ферн беше предупреден. Име — Ариел. Минал успешно през всички пробни изпитания. Рейсът му до Тамира е

последната проверка.

— Глупаво име — помисли Ферн, като отново се отпусна на креслото. Някъде го беше чувал, но не можеше да си спомни къде. Онези от Базата сигурно съвсем се бяха побъркали, щом като даваха на антропоидите си такива имена. Но това не му влизаше в работата. Имаше рейс, имаше задача — сравнително проста — и с кого ще лети, не беше толкова важно.

— Слизаме — каза пак Ариел.

Не можеше да му се отрече тактичността. Друг на негово място би измъчил Ферн с въпроси — дали се чувства добре, дали не трябва да изберат друга орбита, и после дълго щеше да разказва кога и как е изгубил съзнание и как това за малко щяло да бъде фатално. И всеки щеше да премълчи, че трите контролни биоавтомата винаги могат да осигурят безаварийно кацане. Ако припадъкът имаше някакво значение — то беше само за пилота, защото показваше, че скоро трябва да се явява пред Комисията. А там какво точно можеше да се случи — това никой не знаеше. Все гледат да ти намерят нещо. Есенциален нистагъм. Криптогенна диплопия. От такива думи на Ферн му се повдигаше. Той веднъж беше измъчил до смърт един от младите астромедици да му обясни подобни термини и в края на краищата разбра, че думи като „есенциален“ и „криптогенен“ нищо не значеха. Или по-точно значеха нещо като „скрит“ или „показващ се“, което беше пак същото — причината беше неизвестна и хубавичко се криеше зад неразбираеми думи.

Ферн се напрегна, отмести ръка и включи страничните илюминатори. Плътните им кръгли очи светнаха и в тях малко нереален поради равната светлина отвътре се появи овалът на планетата. На мастилено черния фон той висеше като нарязан — пурпурночервен голям диск, покрит с остри тъмни линии като паяжина. В горния му край червенината избледняваше и там линиите бяха по-ясни. Това беше Тамира — една от добре изучените планети. Нищо особено нямаше на нея — атмосфера нямаше, живот нямаше, единствената забележителност беше малка астрофизична станция, строена в началото на века, обслужвана от автомати. Хората тук биха били излишен лукс. Изглежда, че точно за такива станции, каквито Базата имаше с десетки, беше започнато производството на антропоиди. Сам човек не би издържал дълго на Тамира. И най-

отчаяните самотници устояваха не повече от два месеца. После идваха халюцинациите.

Сега в Базата се надяваха, че нещата ще се променят с производството на антропоиди. Сам Главният конструктор, или, както го наричаха Конструктора, когато беше извикал Ферн, каза това. Ферн въобще никога не бе мислил, че ще попадне при Конструктора и ужасно се учуди, когато го извикаха.

Конструктора се разхождаше припряно пред огромното полукръгло табло, по което се движеха пластични схеми и се въртяха стереоекрани, и изгледа Ферн от главата до петите. Ферн беше навикнал така да го гледат и затова зае възможно най-невъзмутимата стойка, която имаше в резерв.

— Вие сте Ферн, е-е? Астронавигатор втори клас?

Конструктора беше слаб, възрастен и като че изтъкан само от нерви. Плюс това имаше странния навик да провлачва фразите с едно е-е, за което в Базата се разказваха всякакви анекдоти. Но смешното впечатление, което правеше — на съсухрен, нервен дядка, — се изпаряваше веднага, щом като човек го погледнеше в очите. Те бяха очи на човек, видял галактики отблизо и не се побоял да ги види. Така че Ферн стоеше невъзмутимо, но не нахално, както му беше обичаят. Знаеше с кого има работа. Това беше именно Конструктора, а не друг.

— Да, аз съм Ферн. Астронавигатор втори клас.

— И сте от седем земни години тук, е-е?

— Да, така е.

— Вижте — започна Конструктора, — моля Ви да участвувате в един от нашите опити. Като наблюдател, е-е, ще изпитвате един от антропоидите и ви молим да бъдете с него. Задачата е...

И той обясни задачата. Нищо особено. От антропоида се искаше да слезе в Големия каньон на Тамира и да вземе проба лава. После Конструктора каза нещо и за антропоида. Съвършено устройство. Четиринадесет милиарда кристални неврона при конструкция, която изключва психическите разстройства. И имитацията на човешко тяло била добра. Даже астромеханиците уверявали, че подвижността на антропоидите е по-голяма от човешката.

Тогава, при Конструктора, на Ферн му се видя интересно и той се съгласи веднага. Но сега...

— Да-а... — помисли Ферн неопределено. Искаше му се да каже нещо. Нещо утешително или друго... Та все пак не е много приятно да седиш там на Тамира под дуралуровия похлупак на станцията и да слухтиш към Вселената! Даже и да имаш четиринадесет милиарда кристални неврона, това не променя скуката в удоволствие. Но въобще дали тези антропоиди чувствуват нещо, или не — от това Ферн никога не се беше интересувал. Не запита и Конструктора, а можеше да го запита.

— Може би е неприятно, когато... — Ферн искаше да запита за чувствата, но въпросът излезе тромав и съвсем не това, което мислеше. Ариел го погледна за миг внимателно — също като човек.

— Да — каза той. — Дяволска скука. Боя се, че няма да издържа. Ферн се почувствува неудобно. Десетки пъти беше летял с непознати пилоти и всеки път беше разговарял спокойно за хилядите неща, които свързват двама пилоти в един обикновен рейс, при това кратък. Сега обаче не намираше думи и не можеше да се освободи от противното усещане, че нещо не е в ред.

— Разбирам — каза Ариел неочаквано. — Аз ви смущавам.

Ферн кимна. Което е истина, то е истина.

— И за мен не е лесно — добави Ариел. — Вие знаете, че... — той замълча за миг — че сме различни. И че сега ни наблюдават.

О, тези проклети стереокамери — Ферн беше забравил за тях! В шлемовете — неговия и на Ариел — бяха монтирани микрокамери и така Базата всеки миг знаеше какво става тук, виждаше ги и ги чуваше. Човек даже не можеше да изругае, когато му се поискаше, защото онези оттатък въобще нямаше да се засегнат и само автоматите щяха да отбележат на Ферн точка за „Психическа неустойчивост“ и после щяха да я класифицират каква е — есенциална, криптогенна или някаква друга.

— Мислех си... — каза Ферн — ... това... името ви откъде беше?

Все пак не можеше да седи и да мълчи. Трябваше нещо да каже.

— А, името? То е от митологията — отговори Ариел. — И после, спомнете си, нали, в Шекспир, онзи древен писател. И там го има.

— Да — каза Ферн неуверено. И замълча. Разговорът не вървеше.

И защo точно на него да се случи този рейс! Той никога не би се съгласил, ако знаеше... какво ако знаеше? Той и това не можа да определи и вече съвсем раздражен се загледа в илюминаторите.

Слизаха. Дискът на Тамира се беше превърнал в хаос от разхвърляни плата, грозни въпреки пурпурните си оттенъци. Пукнатините по повърхността се доближаваха и първото впечатление от тях лъжеше — те не бяха тесни, а широки, назъбени цепнатини, бездънни пропасти, дълбани като че от циклопи. Планетата беше мъртва — лъчите на двойното ѝ слънце я бяха изгорили. Движение имаше само дълбоко в пукнатините. Но това не беше живот. Там набъбваше и се влачеше нажежена до червено лава.

Не, нямаше нищо приятно на Тамира. Ферн за миг си представи, че седи тук седмица, две, пет, и раздражението му към Ариел започна да избледнява. Съдбата на антропоидите не беше от най-леките. И кой знае дали прехвалените конструкции на Базата ще се справят! Ако се създава антропоид по модел на човека, то няма защo да се искат от него нечовешки сили и да му се поставят нечовешки задачи!

— Задачата е известна, нали?

Разбира се, че беше известна, но на Ферн дотегна мълчанието и искаше да го прекъсне. Ариел кимна.

— Да. Проста е, мисля.

Това беше направило впечатление и на Ферн. Той беше слушал за проверки, при които на биоавтоматите се поставяха много тежки и сложни изисквания. Сега от Ариел се искаше само да слезе по ескалатора в Големия каньон и да вземе проба лава. Работа за броени минути. Ферн през това време трябваше да седи във всъдехода до каньона с единственото задължение да насочва своята стереокамера към Ариел. Онези от Базата искаха да следят всяка стъпка на своя антропоид.

— Можем да видим мястото — каза Ариел. Той включи ротоекрана и бавно го завъртя. Ферн се наведе малко напред, за да огледа платото, където трябваше да кацнат, и с ъгъла на окото си съзря как Ариел свиваше устни от напрежение. Нямаше какво, конструкторите се бяха погрижили за всичко. В един миг в душата на Ферн се промъкна нещо като съжаление. Беше създаден разум, съвършен двойник на човек, беше надарен с опита на хората и защo?

За да го запратят в някоя пуста станция на още по-пуста планета. Нямахме смисъл.

— Да, няма смисъл! — каза Ариел глухо.

Ферн се вкамени от изненада. Четеше ли мисли, или мислеше като него? Може би Конструктора беше вложил в Ариел някое от телепатичните устройства, за които толкова се говореше напоследък в Базата. Антропoid, който чете мисли — не, това не беше честно! — и Конструктора не би постъпил така.

Ариел продължаваше да гледа напред в ротоекрана, като че нищо не беше станало, но от него повея тъга. Сега вече на Ферн наистина му се искаше да наругае онези от Базата. Създали двойници и не ги интересува какво мислят тези двойници! Опитна серия, пробни изпитания... глупости! Само да се върнат, той знаеше какво и къде да каже и ненапразно се носеше славата на острия му език. Но сега беше по-добре да мълчи.

Ферн стана от креслото и докато ракетата бавно се спускаше, сложи шлема си. После погледна по навик сигналната ивица на скафандъра. Кислородът не беше много, но щеше да стигне. И не му трябваше — във всъдехода имаше достатъчен запас.

Когато почувствува мекия тласък на кацането, двамата с Ариел вече седяха във всъдехода. Люкът се отвори безшумно и тромавата машина излетя навън.

На хоризонта залязваше червеното слънце и дългите остри сенки на скалите насичаха платото. Но сега Ферн нямаше много време да се оглежда наоколо, защото второто слънце на Тамира — един гълъбов гигант, щеше да изгрее само подир час. От убийствените му лъчи имаше една сигурна защита — зад бронираните стени на ракетата. Всичко беше пресметнато добре, за да се върнат навреме. А и Ариел водеше всъдехода съвсем уверено.

На ръба на Големия каньон Ариел спря машината. Докато излизаше навън, Ферн му прехвърли през борда сгъваемия ескалатор и сам се измъкна от всъдехода. Ариел взе дистантния бур за проби, закачи халките на кръста си за стоманените въжета и започна да слиза. Това беше всичко — за Ферн остана само да насочва стереокамерата на шлема си и да се удивлява от дивата грозота на Големия каньон.

Беше страшно потискащо. Ферн гледаше и се мъчеше да разбере защо всъщност е така потискащо. И разбра. Даже в най-дивите

каньони на Земята имаше някакъв вътрешен смисъл, грозотата беше подчинена на логика, която човекът разбираше и — одобряваше или не — му беше ясна. Вода, земетръс, свличане на пластове — колкото и да бяха невъобразими по мащаби, все пак се вместиха в човешките представи. А в това тук нямаше логика. Острите като бръснач ръбове слизаха надолу без нито една извивка и изчезваха. Там, вдясно, просто нямаше нищо — само черно пространство като вход към Нищото. А непосредствено вляво пукнатината беше сравнително по-плитка и се разклоняваше в цяла мрежа от пукнатини.

Долу някъде клокочеше лавата. Нейните червени отблясъци играеха по зъберите отсреща и не можеше да се разбере откъде идва този кървав цвят — дали е от залязващото слънце, или е от преизподнята в пропастта. Пробата трябваше да се вземе оттам. Ариел беше разгънал ескалатора и слизаше предпазливо по него. Ферн си помисли, че не би желал да бъде на мястото на Ариел. Вярно беше, че ако трябваше и той да го направи, щеше да го стори, но не би желал да бъде на неговото място.

И тогава стана нещастieto, както всяко нещастие — неочаквано. Ескалаторът се пречупи някъде по средата. Ариел политна, стоманените въжета се изпънаха, удържаха го и той увисна, махайки с ръце и крака като някое голямо насекомо. В първия миг Ферн даже не помръдна от изумление. Това не можеше да бъде! Това не беше истина! Но веднага се овладя. Там долу висеше Ариел, последното стъпало на ескалатора беше встрани от него и той напразно се мъчеше да го стигне. Беше се случило невероятното.

Нямаше време за мислене — почти инстинктивно той прецени положението. Ариел беше осъден, изтеглянето на въжетата се задействуваше чрез ескалатора. Проклета система, кой я беше измислил!

Само едно оставаше — резервният ескалатор от всъдехода!

Ферн се втурна към люка на всъдехода, скочи вътре и трескаво се заоглежда. Боже мой, какъв идиот! Толкова лека му се струваше задачата, че не беше взел втори ескалатор. Изби го студена пот, той изтича наново вън, като дишаше тежко.

Трябваше да реши. Долу Ариел се въртеше на въжетата. Сам не можеше да стигне последното стъпало на ескалатора и висеше така, залян от кървавото зарево на лавата. Беше престанал да се движи — като осъден, който е разбрал участта си и се е примирил с нея.

И всъщност — какво? Той, Ферн, беше само спътник. Ариел трябваше да предвиди всичко! Не беше отговорил на изискванията — това е. Вината беше негова, на Ариел. Сигурно съзнава, че е така, затова мълчи, не се обажда.

— Вие се върнете! — чу Ферн в шлема си. Беше Ариел.

Значи — така! Сега му даваха и съвети — какво да прави! Ферн стисна зъби от яд. Той пристъпи една крачка и се спря до ескалатора. Беше чиста глупост, но можеше да се направи — да слезе по стъпалата и да се опита да изтегли оттам Ариел или да задействува въжетата. Но така — стъпало по стъпало, опрян на ръцете и краката, без да чувства около кръста си якия възел, който да го държи! Можеше да се подхлъзне, можеше да се спъне, можеше нервите да му изневерят. Само веднъж беше слизал по ескалатор, и то на тренировка, преди години.

А и времето беше малко, безкрайно малко. От пропастта изпълзяваше сянка, другата страна на хоризонта вече сивееше. Идваше гълъбовото слънце.

Долу висеше Ариел и мълчеше.

Да рискува — защо? — и не е ли все едно дали ще има един антропоид по-малко? И един човешки двойник по-малко и защо това да е цената на неговия живот, защо той, Ферн, трябваше да рискува, и просто това щеше да е безсмислено, както са безсмислени всички тези изпитания — глупости! — и неговият живот струва много повече от един разум, който е само създаден от човека и е слуга на човека и затова няма защо да слиза, но долу е в опасност един разум, който може да мисли и да бъде тъжен и трябва да му помогне и не може да не му помогне, защото той, Ферн, не е подлец и по-добре да умре, ако трябва да живее като подлец, и ето той, Ферн, глупакът, слиза, внимателно, защото долу зее нещо ужасно и вече е почти тъмно и не бива да гледа надолу, защото няма да издържи, а така с една ръка ще трябва да се протегне, не успя, но няма да бяга, а още веднъж, въжетата са встрани, от това стъпало може, да, още малко усилие, ето така, Ариел се върти над пропастта, но е близо, ето — така! — хвана се за ескалатора... свърши се... бързо нагоре... бързо...

Когато люкът на ракетата безшумно се плъзна зад гърба им, илюминаторите вече блестяха в гълъбовата светлина на страшното слънце. Ферн вдигна шлема си и се строполи на креслото пред пулта, без да мисли, без да може да каже нещо. До него, той почувствува, седна Ариел.

Двамата още мълчаха, когато стереоекранът светна и накъсан от ярките искри на космическите смущения, се появи образът на

Конструктора. Но това беше за миг. Нещо стана, екранът избеля и се чу само гласът:

— Поздравявам те, Ферн! И цялата База... е-е, цялата База те поздравява! Ти издържа изпитанието!

Ферн гледаше неразбиращ пустия екран, от който гласът продължаваше:

— Това беше... е-е, това беше изпитание за теб и само за теб! За това, как ти, човекът, ще приемеш изкуствения разум! Ние не се излъгахме, Ферн! Ти го почувствува не слуга и не господар, а приятел. Така и трябваше, Ферн! Защото разумът във Вселената е единен! Единен!

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.